

Kohtuasi C-564/19**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

24. juuli 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Pesti Központi Kerületi Bíróság (Pesti linnaosa kohus, Ungari)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

11. juuli 2019

Süüdistatav:

IS

Põhikohtuasja ese

Kriminaalmenetlus Pesti Központi Kerületi Bíróságis (Pesti linnaosa kohus, Ungari) Rootsi kodaniku IS vastu tulirelvade ja laskemoona väärkasutamise eest.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub suuniseid õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele tõlgendamiseks, pidades eelkõige silmas tõlke kohasust (I); teiseks seda, et Országos Bírósági Hivatali (riiklik kohtute amet, edaspidi „OBH“) esimehe otsusega tühistati kandideerimiskutse kohtunike ja kõrgema astme kohtuametnike kohtade täitmiseks (II), ja kolmandaks Ungari kohtunike töötasu olukorda (III).

Eelotsuse taotluse õiguslik alus: ELTL artikkel 267.

Eelotsuse küsimused

1.A Kas direktiivi 2010/64/EL artikli 6 lõiget 1 ja artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selleks, et tagada süüdistatavate, kes ei valda menetluskeelt, õigus õiglasele kohtulikule arutamisele, peab liikmesriik looma nõuetekohaselt kvalifitseeritud sõltumatute tõlkijate ja tõlkide registri või – kui seda pole – tagama muul viisil selle, et tõlke piisavat kvaliteeti oleks võimalik kohtumenetluses kontrollida?

- 1.B** Eelmisele küsimusele jaatava vastuse korral ja juhul, kui asjaomase kohtuasja puhul ei saa piisava tõlkekvaliteedi puudumise korral tuvastada, kas süüdistatavat on teavitatud talle esitatud kahtlustuse või süüdistuse esemest, siis kas direktiivi 2012/13/EL artikli 6 lõiget 1 ja artikli 4 lõiget 5 ja ELL artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel ei saa menetlust jätkata tagaselja?
- 2.A** Kas ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, põhiõiguste harta artiklis 47 ja Euroopa Liidu Kohtu praktikas sisalduvat kohtute sõltumatuse põhimõtet tuleb tõlgendada selles tähenduses, et seda põhimõtet rikutakse, kui riikliku kohtute ameti esimees, kes vastutab kohtute haldamisega seotud kesksete ülesannete täitmise eest ja kelle nimetab ametisse parlament, kes on ainus, kellele ta peab aru andma ja kes võib ta vallandada, täidab kohtu esimehe ülesandeid – esimehe, kellel on muu hulgas õigus korraldada kohtuasjade jaotamist, algatada kohtunike suhtes distsiplinaarmenetlusi ja kohtunikke hinnata – ajutise otsese ametisse nimetamise teel, jättes kandideerimismenetluse korraldamata ja jättes lõplikult tähelepanuta kohtute nõukogu arvamuse?
- 2.B** Kas jaatava vastuse korral eelmisele küsimusele ja kui kohtul, kes kõnealust kohtuasja menetleb, on põhjust karta, et tema õigus- ja haldustegevus seda kahjustab, tuleb eelnimetatud põhimõtet tõlgendada nii, et selles kohtuasjas pole õiglase kohtulik arutamine tagatud?
- 3.A** Kas ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, põhiõiguste harta artiklis 47 ja Euroopa Liidu Kohtu praktikas sisalduvat kohtute sõltumatuse põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et selle põhimõttega ei ole kooskõlas olukord, kus alates 1. septembrist 2018 – erinevalt eelnevate aastakümnete jooksul järgitud tavast – saavad Ungari kohtunikud seaduse alusel väiksemat töötasu kui vastava taseme prokurörid, kellel on sama aste ja sama tööstaaž, ja milles, võttes arvesse riigi majanduslikku olukorda, ei vasta nende töötasu üldjuhul nende täidetavate ülesannete olulisusele, eriti arvestades kõrgema astme kohtuametnike poolt järgitavat kohtunikele valikuliste preemiate maksmise tava?
- 3.B** Kas jaatava vastuse korral eelmisele küsimusele tuleb eelnimetatud kohtute sõltumatuse põhimõtet tõlgendada nii, et sellistel asjaoludel ei saa õigust õiglasele kohtulikule arutamisele tagada?

I. Tõlkekvaliteedi kontroll lähtuvalt õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele

Viidatud liidu õigusnormid

- Euroopa Liidu leping (edaspidi „ELL“): artikkel 6

- Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „põhiõiguste harta“): artikkel 47
- Euroopa Liidu toimimise leping (edaspidi „ELTL“): artikli 82 lõige 1 ja lõike 2 punkt b
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT 2010, L 280, lk 1): artikli 5 lõiked 1 ja 2 ja artikli 9 lõige 1
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1): artikli 4 lõige 5 ja artikli 6 lõige 1

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

- 2017. aasta XC seadus kriminaalmenetluse seadustiku kohta (A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény): § 78 lõige 1; § 201 lõige 1; § 866 lõige 2 ja § 755 lõike 1 punkti a alapunkt aa
- Ministrite nõukogu 26. juuni määrus 24/1986 spetsialiseeritud kirjaliku ja suulise tõlke kohta (A szakfordításról és tolmácsolásról szóló 24/1986. (VI.26.) minisztertanácsi rendelet): § 2 ja § 6 lõige 1
- Kultuuriministeriumi 26. juuni määrus 7/1986 spetsialiseeritud tõlkijate ja tõlkide kvalifikatsiooni saamise nõuete kohta (A szakfordító és tolmácképesítés megszerzésének feltételeiről szóló 7/1986. (VI.26.)): § 1 lõiked 1 ja 2

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 IS peeti 25. augustil 2015 Ungaris kinni ja kuulati samal päeval kahtlustatavana üle. Enne ülekuulamist määrati talle kaitsja ja tõlk, kuna IS ei oska ungari keelt. ISi ülekuulamisel, millel kaitsja osaleda ei saanud, edasitati talle kahtlustus, mille järel IS keeldus ütlushi andmast, kuna tema kaitsja ei saanud teda nõustada. Samuti sai ISi ja tema kaitsja vaheline suhtlus toimuda ainult tõlgi vahendusel. Ehkki uurimisasutus pöördus ülekuulamise ajal rootsi keele tõlgi poole, pole teavet tõlgi valimise korra kohta ega selle kohta, kas kontrolliti tõlgi sobivust või asjaolu, kas tõlk ja süüdistatav said teineteisest aru.
- 2 IS vabastati pärast ülekuulamist ja praegu viibib süüdistatav välismaal. Arvestades, et prokurör taotleb rahalise karistuse määramist, ei ole olnud võimalik väljastada Euroopa ega liikmesriigi vahistamismäärust, mistõttu, kui IS ei ilmu kohale vaatamata sellele, et teda on seaduses ettenähtud viisil kutsutud, peab kohus kriminaalmenetluse läbi viima tagaseljamenetlusena.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 3 ISi kaitsja peab vajalikuks esitada eelotsusetaotlus direktiivi 2010/64/EL sätete tõlgendamise kohta, mis käsitlevad tõlke kohasust seoses teabe saamise õiguse kasutamisega.

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

- 4 Direktiivi 2010/64/EL ei ole õigesti üle võetud, ei 2013. aastal ega hiljem. Ungaris ei ole tõlkide ega tõlkijate registrit, ka puuduvad selged riigisisesed eeskirjad ja tavad selle kohta, keda ja mis tingimustel saab igal konkreetsel juhul määrata tõlgiks või tõlkijaks. Eksisteerivad vaid vandetõlget käsitlevad eriõigusaktid.
- 5 Ungaris ei ole tõlkekvaliteedi kontroll süstemaatiliselt tagatud. Kaitsja ega kohtunik ei saa tõlkekvaliteeti tagada. Kui tõlgil puuduvad piisavad spetsialiseeritud teadmised, võidakse rikkuda süüdistatavate õigust teabele ja kaitsele.
- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas riigisisesed õigusnormid ja tava on kooskõlas süüdistatava õigusi käsitlevate liidu direktiividega ning kas liidu õiguse tõlgendusest tuleneb, et kirjeldatud juhul ei saa kohus jätkata süüdistatava suhtes menetlust tagaselja.

II. Kohtunike ja kõrgema astme kohtuametnike kohtade täitmiseks kandideerimiskutse tühistamise otsuse mõju kohtute sõltumatusele

Viidatud liidu õigusnormid

- ELL: artikkel 2, artikli 6 lõiked 1 ja 3 ning artikli 19 lõige 1
- Põhiõiguste harta: artikkel 47
- Euroopa Liidu Kohtu praktika, eelkõige: 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon vs. Poola (C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531), punktid 52 ja 72–74; 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586), punktid 48, 67 ja 75, ning 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117), punkt 43; kohtujurist Tanchevi ettepanek liidetud kohtuasjades A.K. jt (C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, ECLI:EU:C:2019:551), punktid 120–122 ja 125–128, ning 27. mai 2019. aasta otsus OG ja PI (C-508/18 ja C-82/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:456), punkt 90

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

- Ungari põhiseadus (Magyarország Alaptörvénye), artikkel 25

- 2011. aasta CLXI seadus kohtute korralduse ja haldamise kohta (A bíróságok szervezeteről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény): § 76 ja §-d 130–133

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 7 Kohtute keskse haldamise eest vastutab OBH esimees, kelle on üheksaks aastaks ametisse nimetanud parlament. Järelevalveõigus OBH esimehe üle ja tema teatavates küsimustes vastu võetud otsuste heakskiitmise õigus on Országos Bírói Tanácsil (riiklik kohtute nõukogu, edaspidi „OBT“), mille on valinud kohtunikud.
- 8 2. mail 2018, pärast kontrollimist, väljastas OBT aruande, milles järeldati, et OBH esimees on ilma asjakohaste faktiliste põhjusteta ja mitmel juhul ilma igasuguse põhjenduseeta tühistanud kandideerimiskutsed kohtunike ja kõrgema astme kohtuametnike kohtade täitmiseks, mille järel ta oli ajutiselt täitnud kõrgema astme kohtuametike kohad otsese ametisse nimetamise teel.
- 9 Fővárosi Törvényszékis (Pealinna kohus, Ungari), kelle tööpiirkonnas asub linnaosakohus, milles seda kriminaalasja menetletakse, pole alates 5. jaanuarist 2018 esimeest valitud. OBH esimees on esitanud esimehe ametikohale kandideerimiskutse kokku kolm korda, kuid kolmel korral tühistas ta selle ja määras üheks aastaks ametikohale mõne muu kohtu kohtuniku.
- 10 Pärast kokku kaheksat õiguspärasuse kohta tehtud hoiatust, mis osutusid sisuliselt ebatõhusaks, algatas OBT 8. mail 2019 parlamendis OBH esimehe ametist tagandamise menetluse, leides, et on süstemaatiliselt rikutud võimu kontrollitud kasutamise põhiseaduslikku põhimõtet. Parlament lükkas OBT algatuse siiski tagasi, ilma asja sisuliselt arutamata ega kontrollimata.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 11 ISi kaitsja on taotlenud eelotsusetaotluse esitamist seoses nimetatud tava vastuoluga põhiõiguste hartaga.

Eelotsusetaotluse põhjenduste kokkuvõte

- 12 OBH esimehel on laialdased õigused. Selles kontekstis sõltuvad ka kohtunike ametisse nimetamine ja edutamine tema otsusest. Tal on otsustav mõju kohtunike koolitamisele, nende võimalusele osaleda õppereisidel välismaal ja oma igapäevases erialases töös. Kui törvényszéki (üldkohus) või ítélőtábla (apellatsiooniaseme kohus) esimehed nimetatakse ametisse otseselt, võib OBH esimees avaldada suurt mõju kohtuasjade jaotamisele, kohtunike distsiplinaarvastutusele ja nende kohtutöö hindamisele. Kohtu ülesandeid täitvad kohtunikud puutuvad kokku ka tõsiste survemeetmetega, kui nad avaldavad

kriitilist arvamust seoses OBH esimehe või kõrgema astme kohtuametnike tegevusega.

- 13 Kohtusüsteemis OBH vastaspoolusena, kehastab OBT kohtunike omavalitsust. Kuigi OBTl on õigus kiita heaks kõrgema astme kohtuametnike ametisse nimetamist, kui nõuandev organ ei toeta kandidatuuri, ei ole tegelikkuses tema õigused tõhusaks järelevalveks OBH esimehe üle piisavad. Mitmed rahvusvahelised organisatsioonid on kvalifitseerinud süsteemseks puuduseks tõsiasja, et OBH esimehe võimu üle ei ole tõhusat järelevalvet.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas võib pidada sõltumatuks kohtunikke, kes täidavad kohtu ülesandeid kohtus, milles kõrgemad ametikohad on täitnud OBH esimees otsese ametisse nimetamise teel, ilma kandideerimiskutseta või pärast kandideerimismenetlust, mis on tühistatud. Seda kohtuasja menetlev kohtunik täidab oma kohustusi Pesti Központi Kerületi Bíróságis (Pesti linnaosa kohus, Ungari), mis kuulub Fővárosi Törvényszéki (pealinna kohus, Ungari) tööpiirkonda. See kohtunik on OBT liige ja OBH esimees lükkas 2017. aastal tema kandidatuuri kõrgema kohtuametniku kohale põhjendamatult tagasi. OBH esimehe ettepanekul algatas otsese nimetamise teel ametisse nimetatud endine Fővárosi Törvényszéki esimees tema kuulumise tõttu OBTsse tema suhtes 2018. aasta juunis distsiplinaarmenetluse, samuti avaldati Ungari ajakirjanduses tema kohta mitu laimuartiklit.
- 15 Praegu tegeleb Pesti Központi Kerületi Bírósági kohtunike personaliküsimustega otseselt ametisse nimetatud esimees, kõrgema astme kohtuametnikuna, kes on OBH esimeest varem mitu korda avalike kirjade kaudu toetanud. Lisaks sellele usaldas OBH esimees, pärast kandideerimiskutse tühistamist, juhtimisülesannete täitmise otsese ametisse nimetamise teel kriminaalkolleegiumi esimehele, kes vastutab nende kriminaalkohtunike töö juhtimise eest, kes täidavad oma ülesandeid Fővárosi Törvényszéki tööpiirkonnas.
- 16 Arvestades, et Fővárosi Törvényszéki puhul võib OBH esimehel olla sügav poliitiline mõju kohtunikele, eriti OBT teatud liikmetele, on nende kohtute kohtunike sõltumatus küsitav.

III. Ungari kohtunike töötasu olukord

Viidatud liidu õigusnormid

- ELL: artikli 6 lõiked 1 ja 3
- Põhiõiguste harta: artikkel 47
- Euroopa Liidu Kohtu praktika, eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, ECLI:EU:C:2018:117), punkt 45

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

- 2018. aasta L seadus Ungari 2019. aasta riigieelarve kohta (Magyarország 2019. évi központi költségvetéséről szóló 2018. évi L. törvény): § 64 lõige 1
- 2011. aasta CLXII seadus kohtunike staatuse ja töötasu kohta (A bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény): lisa 2
- 2011. aasta CLXIV seadus peaprokuröri, prokuröride ja muude prokuratuuri töötajate õigusliku staatuse ja prokurörikarjääri kohta (A legfőbb ügyész, az ügyészek és más ügyészségi alkalmazottak jogállásáról és az ügyészi életpályáról szóló 2011. évi CLXIV. törvény)

Kohtuasja asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 17 1. septembril 2018 jõustunud seadusemuudatus suurendas prokuröride töötasu lisatasusid vastavalt palgaastmele ja juhtimisülesannetele, samas kohtunike palgaastmete ega muude töötasu komponentide osas muudatusi ei tehtud. Nii rikuti tava, mille kohaselt kohtunikud on saanud sama töötasu nagu vastava taseme prokurörid, kellel on sama aste ja tööstaaž.
- 18 OBT on juba justiitsministrile osutanud vajadusele töötasu suurendada nii, et kohtunikke ei saaks mõjutada selline tava, et kõrgema astme kohtuametnikud annavad neile oma äranägemisel lisatasusid ja preemiaid. OBT ei pea sobivaks OBH esimehe tava üritada kompenseerida madalat töötasu oma äranägemisel antud üksikute lisatasude ja preemiatega. Uute palgaastmetega seaduseelnõud pole praeguseks esitatud.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 19 ISI kaitsja on taotlenud eelotsusetaotluse esitamist Ungari kohtunike ebaproportsionaalselt madala palgataseme osas võrreldes prokuröride palgatasemega, seoses selle tava põhiõiguste hartaga kooskõlla viimisega.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas esiteks lähtudes kohtuotsusest Associação Sindical dos Juizes Portugueses, arvestades inflatsiooni, riigi majanduslikku suutlikkust ja keskmist sissetulekut ning asjaolu, et kohtunike töötasu ei ole pikka aega üle vaadatud, on sellel tegelikult sama mõju kui töötasu vähendamisel? Teiseks tekib küsimus, kas Ungari riik on prokuröride töötasu suurendamisega asetanud Ungari kohtusüsteemi tahtlikult ebaväärikasse olukorda, kuna täiesti põhjendamatult ei ole kohtunike töötasu ajakohastatud koos prokuröride töötasu ajakohastamisega?

- 21 Lisaks tekitavad OBH esimehe ja kõrgema astme kohtuametnike oma äranägemisel kohtunikele määratud lisatasud iseenesest küsimuse kohtunike mõjutamise ja kohtunike sõltumatuse riivamise kohta. Eelnevatest kaalutlustest lähtudes rikuvad Ungari kohtunike töötasu, mis on ka Euroopa võrdluses ebaotstarbekalt madal, ja OBH esimehe tava määrata üldiselt ja süstemaatiliselt preemiaid kohtute sõltumatust.

TÖÖDOKUMENT